

11. Na Ukrajině hrozí vojna velkého rozsahu, tvrdí Fico [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupy: <http://www.sme.sk/c/7646514/na-ukrajine-hrozi-vojna-velkeho-rozsahu-tvrdi-fico.html>

Maksymets V. Y., assistant of international information department, Lviv Polytechnic National University (Ukraine, Lviv), Maksymetsvira@ukr.net

The Slovakia's reaction on annexation of Crimea by the Russian Federation, choice of pragmatic foreign policy model

The annexation of Crimea is analyzed in the context of the destruction mechanism of «balance of power» in Central and Eastern Europe. Proved that the Ukrainian crisis is a manifestation and some landmark changes in the world order and security environment. It identified factors and potential negative consequences of the emergence of forces imbalance not only in Central and Eastern Europe, but also in the global arena in general. The Slovak Republic has a policy of pragmatism towards Ukraine and supports the dual policy of sanctions should be based on Russia's fulfillment of certain conditions, to keep the dialogue with Moscow when it comes to Slovak interests. The important role played by the energy factor depends on Russia and powerful information influence in the political and social sphere.

Keywords: Ukrainian crisis, foreign policy, Slovak Republic, Russia, Central and Eastern Europe.

Максимець В. Е., ассистент кафедры международной информации, Национальный университет «Львовская политехника» (Украина, Львов), Maksymetsvira@ukr.net

Реакция Словацкой Республики на аннексию Российской Федерации Крыма: дилемма выбора прагматической модели внешней политики

Проанализирована аннексия Крыма в контексте разрушения механизма «баланса сил» в Центрально-Восточной Европе. Доказано, что украинский кризис является проявлением и определенной вехой изменений в мировом порядке и условиях безопасности. Он определил факторы и потенциальные негативные последствия появления дисбаланса сил не только в Центрально-Восточной Европе, но и на мировой арене в целом. Словацкая Республика проводит политику прагматизма по отношению к Украине и поддерживает идею двойной политики в отношении России: санкции должны базироваться на выполнении Россией определенных условий, необходимо сохранять диалог с Москвой, когда это касается словацких интересов. Важную роль играет энергетический фактор зависимости Словакии от России, а также мощное информационное влияние России на политическую и социальную сферу.

Ключевые слова: украинский кризис, внешняя политика, Словацкая Республика, Российская Федерация, Центрально-Восточная Европа.

* * *

УДК 324–054.57(477.87):351/354

Остапец Ю. О.,
кандидат політичних наук, доцент, декан
факультету суспільних наук, Ужгородський
національний університет (Україна, Ужгород),
yu.ostapec@gmail.com

ЕЛЕКТОРАЛЬНА ПОВЕДІНКА ТА ПРЕДСТАВНИЦТВО В ОРГАНАХ ВЛАДИ УГОРСЬКОЇ ГРОМАДИ ЗАКАРПАТТЯ

Аналізується участь у виборах до Верховної ради України та органів місцевого самоврядування представників угорської національної меншини краю. Особливий акцент робиться на дослідженні місцевих виборів 2006, 2010 та 2015 рр., оскільки в них участь приймали дві угорські партії: КМКС та ДПУУ.

Робиться висновок про високу політичну активність представників угорської громади краю в порівнянні з представниками інших національних меншин та про відсутність єдності в середовищі самої угорськомовної громади. Відсутність єдності не дозволяє представникам угорської меншини отримати більш вагоме представництво в органах місцевого самоврядування.

Ключові слова: Закарпаття, парламентські вибори, місцеві вибори, електоральна поведінка, угорська національна меншина.

Відносини суб'єктів суспільства (від громадянина до громадських організацій і політичних партій) з приводу формування і функціонування органів влади є невід'ємною частиною життєдіяльності територіальних громад.

Одним з демократичних інститутів, який забезпечує реалізацію політичною системою основної функції – виявлення, формування і вираження інтересів громадян, є політична участь. Основні форми політичної участі –

це участь у діяльності органів місцевої влади, участь у виборах до органів місцевого самоврядування та участь у виборах вищих представницьких органів держави (виявом є електоральна поведінка).

Становлення та консолідація демократичних систем, процеси поширення демократичних норм і стандартів передбачають системне врахування інтересів національних меншин щодо включення їх до системи управління, представництва в уряді, залучення до представницьких, законодавчих органів. Створення повноцінних умов, запровадження дієвих правових механізмів для ефектної участі меншин має розглядатися державами не тільки як правове зобов'язання, а і як невід'ємний елемент раціонального управління.

Мета наукової статті – дослідити участь угорської меншини Закарпаття у виборчих процесах та зробити відповідні висновки щодо забезпечення належних прав національних меншин України на електоральне представництво в органах влади та місцевого самоврядування.

Для досягнення мети, необхідно вирішити такі дослідницькі завдання: а) проаналізувати участь угорської меншини Закарпаття у виборах до представницьких органів влади; б) охарактеризувати нормативно-правову основу участі національних меншин України у виборах та порівняти її з міжнародними стандартами.

Але однієї участі замало. Участь має бути ефективною. Саме завдяки ефективній участі створюються реальні можливості національним меншинам для представлення та збереження своєї самотності. Ефективна участь, по-перше, виступає складовою розвитку та утвердження елементів «демократії участі», консолідації демократії чи концепції інтегративного мажоритаризму Д. Горовица [11. с. 7]. По-друге, при формуванні політичної системи в багатонаціональних державах слід якнайкраще забезпечити права щодо участі у громадському житті, що дозволить зменшити конфліктний потенціал соціуму та подолати антагонізм у міжетнічній взаємодії. По-третє, зміни у виборчих системах мають враховувати інтереси національних меншин, що дозволить звести до мінімуму політичну поляризацію суспільства.

В поліетнічних державах існують специфічні механізми реалізації права національних меншин на представництво в органах влади. І, перш за все, це виборчі системи, які забезпечують представникам національних меншин місця в представницьких органах влади. У «Кодексі належної практики у виборчих справах» (2002) констатується, що виборча спадщина Європи спирається на п'ять засад виборчого права: загальність, рівність, вільність, таємність, безпосередність. Рівність для національних меншин означає: має бути дозволена діяльність партій, що представляють національні меншини; можливе встановлення квот для національних меншин, винятки з правил розподілу місць (наприклад, незастосування виборчого порогу), тощо [6].

Електоральна практика країн ЦСЄ показує ефективність виборчого законодавства, яке забезпечує представництво національних меншин у органах влади. Критеріями ефективності парламентських виборчих систем є: а) сприяння формуванню працездатного уряду; б) забезпечення справедливого представництва; в) наявність відповідальності депутатів перед виборцями; г) належне представництво національних меншин;

г) економічність. Дискримінація, яка перешкоджає участі меншин у виборах проявляється у таких формах: а) через тип виборчої системи; б) неможливості утворення політичних партій представниками національних меншин; в) наявності високого виборчого порогу який важко подолати організаціям національних меншин; г) встановлення меж виборчих округів, які розпорозують компактність голосування національної меншини тощо [11, с. 20].

До позитивної практики врахування інтересів національних меншин слід віднести організацію виборчих процесів у Румунії, Польщі, Хорватії та інших країнах Європи.

В Конституції Румунії офіційно визнані 18 національних меншин, за якими резервується 18 депутатських місць. В Польщі є виборчі комітети організацій національних меншин. Ці організації є суб'єктами виборчого процесу, а їх виборчі списки звільняються від потреби долати виборчий бар'єр.

Незважаючи на те, що українське законодавство декларує рівність прав та недопущення будь-якої дискримінації громадян (за національною, расовою, релігійною ознаками), реалії політичної практики свідчать про небезпроблемність забезпечення декларованих гарантій політичної участі як громадянського загалу так і тієї його частини, що є виразником етнонаціональних інтересів.

В українському законодавстві (йдеться про закони про вибори та політичні партії) ніяких прерогатив для представників національних меншин не робиться. Лише в Законі України «Про вибори народних депутатів України» (24.09.1997) у ст. 7, де йдеться про утворення виборчих округів, сказано, що виборчі округи повинні утворюватися з урахуванням адміністративно-територіального устрою та компактністю проживання національних меншин [5]. У текстах наступних українських виборчих законів положення про компактність проживання національних меншин при утворенні виборчих округів не було. А в Законі України «Про політичні партії в Україні» чітко прописано, що політичні партії в Україні можуть створюватися і діяти тільки з всеукраїнським статусом. Ця норма закону практично унеможливує створення політичних партій, які б могли захищати інтереси тієї чи іншої національної меншини, оскільки механізм утворення політичних партій є складним і непосильним для представників національних меншин.

В Україні найбільш поліетнічними регіонами є Закарпаття, Буковина і Крим. Отже, для Закарпаття, зважаючи на поліетнічність населення області, ця проблема є особливо актуальною. Найбільшими за чисельністю в Закарпатті є угорська, румунська, російська, ромська та словацька національні меншини. Найбільш електорально активною є угорська національна меншина, яка є і найбільшою за чисельністю і компактно проживає в Берегівському, Виноградівському, Мукачівському та Ужгородському районах.

Виходячи з того, що українським законодавством про вибори не передбачено якихось прерогатив для національних меншин, їх представники можуть отримати депутатські мандати або перемігши в мажоритарних округах, або пройшовши до органів місцевої влади в списках якоїсь політичної партії.

З перших років незалежності депутатські мандати в органах місцевої влади Закарпаття представники

національних меншин отримували за результатами виборів в мажоритарних округах як лідери / члени різних національно-культурних товариств (ТУКЗ, ДСУУ, «Романі ЯНГ», «Руський дом», «Матіца Словенська» та інших).

Активною формою політичної участі є залучення угорців краю до виборчих процесів. Вже в березні 1990 року угорці брали участь у виборах до республіканських та місцевих рад народних депутатів, які відбувалися в ейорії національного ренесансу. За підсумками виборів, у Верховну Раду України не було обрано жодного угорця, тоді як в Закарпатську обласну раду із 120 чоловік обрали 14 угорців (11,6%), з них 11 були членами ТУКЗ (9,1%) [2, с. 249]. Як мовилось вище, це був початковий етап формування лідерів думок і груп інтересів угорської громади області.

На парламентських виборах 1994 року народним депутатом України від Берегівського виборчого округу був обраний голова Демократичної спілки угорців України (ДСУУ) Михайло Товт. Він представляв владу й на момент обрання займав посаду представника Президента у Берегівському районі. Під час депутатської каденції (1994–1998 роки) Михайло Товт очолював підкомісію з питань національних меншин, етнічних груп і корінного населення в рамках постійної депутатської комісії з питань прав людини, національних меншин, міжнародних відносин. Прагнучи привернути увагу колег до проблеми захисту прав національних меншин згідно міжнародних стандартів, у березні 1996 року разом з депутатом, етнічним румуном Іваном Попеску та іншими депутатами (разом 18 осіб) створив міжфракційне депутатське об'єднання національних меншин у Верховній Раді України [2, с. 250].

На середину 1990х років представництво угорців у органах місцевого самоврядування фактично віддзеркалювало їхнє пропорційне співвідношення в етнонаціональній структурі Закарпатської області. Зокрема, в червні 1994 року в складі новообраної обласної Ради народних депутатів із 59 депутатів – 9 склали угорці (15%). Із 347 депутатів районних Рад було 49 угорців (14,2%), із 4 304 депутатів сільських, селищних та міських Рад було 611 угорців (14,2%). У Берегівському районі, де кількість угорців складала майже 70%, серед 30 депутатів районної Ради було 20 угорців (66,7%). Із 384 депутатів сільських, селищних та міських Рад 287 склали представники угорської громади (77,6%) [6, с. 233].

Специфікою парламентських виборів 1998 року було створення Центральною виборчою комісією (ЦВК) України 72 виборчого округу з центром у Берегові. Більшість виборців цього округу становили саме угорці. На виборах змагалися два реальні кандидати – Михайло Товт і Міклош Ковач. У підсумку переміг останній, який позиціонувався як більш радикальний лідер, набравши 29,3% голосів проти 18,1% голосів виборців, які підтримали колишнього народного депутата.

Представництво угорців серед депутатів усіх рівнів рад Закарпатської області 1998 року зросло в порівнянні з попередніми виборами й становило 13,3%. У Берегівському районі – 75,6%, відповідно у Виноградівському районі – 26,9%. В обласній раді із 60 делегатів 6 були угорцями, а в райрадах 120 угорців із 320 членів; 49 із 130 голів рад населених пунктів Закарпатської області також представляли угорську громаду краю [4, с. 564, 667].

2002 року до Закарпатської обласної ради було обрано вже 9 етнічних угорців. Прикметно, що до обласної, районних та місцевих рад тоді було обрано 134 угорці або 12,1%, що чітко відповідає частці угорського населення в етнополітичній структурі області. В Берегівському районі серед 600 депутатів рад усіх рівнів 450 (75%) були угорцями. Тому можна констатувати факт підтримання квотної моделі представництва угорської громади в органах місцевого самоврядування Закарпаття.

Зауважимо, що напередодні парламентських виборів 2002 року в межах 72 виборчого округу пройшли зміни. Були вилучені 8 населених пунктів, де проживали переважно угорці, натомість до округу приєднали українські села. Під час виборів протистояли дві практично політичні (вони легітимували свою діяльність в 2005 році як політичні партії) структури – ТУКЗ та ДСУУ. Від ТУКЗ знову був висунений М. М. Ковач, тоді як ДСУУ запропонував кандидатуру Іштвана Гайдоша, який на той час був заступником голови Закарпатського обкому Соціал-демократичної партії (об'єднаної) (СДПУ(о)) та головою Берегівської районної державної адміністрації. Потужний адмінресурс, який працював на Іштвана Гайдоша, в тому числі через залучення двійника (за прізвищем) М. І. Ковача (8,4% голосів виборців) та анулювання результатів на чотирьох виборчих дільницях, забезпечив перемогу представнику від влади. Крім того, кількість виборців внесених у протокол по мажоритарному округу на 8 тисяч 462 людей менше, ніж у протоколі за партійними списками. Показовим, на думку В.Пашенка, було й те, що в Угорщині в цей час також відбувалися парламентські вибори і на них перемогла політична сила, яка підтримувала політичну структуру І. Гайдоша. Судові суперечки завершилися на користь останнього [8, с. 239].

Але Європейський суд з прав людини у 2008 році визнав дії української влади неправомірними. У той же час Іштван Гайдош зайняв посаду Секретаря Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин та став Головою представників громадських організацій національних меншин України при Президентові України. Впродовж 2002–2004 років він представляв СДПУ(о), а в 2004 році перейшов до Соціалістичної партії України (СПУ).

Напередодні парламентських виборів 2006 року угорська національна меншина вже була партійно структурованою в рамках «КМКС» Партії угорців України («КМКС» ПУУ; 17 лютого 2005 р., лідер Міклош Ковач) та Демократичної партії угорців України (ДПУУ), яку очолив Іштван Гайдош (24 березня 2005 р.). Принагідно зауважимо, що вітчизняний дослідник Іван Варзар ще в середині 90-х років ХХ століття чітко констатував: «політична доля будь-якої меншини – в руках власної етнополітичної партії» [1, с. 298]. Він висловлював надію, що в недалекому майбутньому подібного роду соціальні структури стануть конструктивним державотворчим суб'єктом та специфічним об'єктом державної етнополітики. Підтримана пізніше в грудні 1995 року віцепрем'єром Кабінету Міністрів України Іваном Курасом ідея етнополітичної партії так і залишилась на тривалий час предметом для політологічних та правознавчих теоретизувань.

Однак створення двох політичних сил, яке розділило угорськомовний електорат приблизно на половину, не

сприяло проходженню до парламенту представника від угорської меншини краю. Тому угорські партії змушені були шукати потужних політичних партнерів.

ТУКЗ заключив угоду з «Нашою Україною», але через відсутність реальних перспектив пройти за її списком (Міклошу Ковачу запропонували 274 місце) «КМКС» ПУУ відхилила пропозицію політичної сили В. Ющенко. В той же час ДПУУ вела перемовини з СПУ, яка також запропнувала нереальний діапазон для проходження угорського представника до парламенту – від 80 до 90 місця у партійному списку СПУ. Фактично, вже на кінець 2005 року стала зрозумілим, що угорці вже не будуть мати свого представника в парламенті. Водночас за результатами виборів, у округах, які охоплювали більшість населених пунктів з компактним проживанням угорців, перемогу здобув блок «Наша Україна».

В той же час, слід відмітити успіх цих партій на виборах до обласної та районних рад Закарпаття у 2006 р. Так, Партія угорців України (ПУУ) отримала 5 мандатів до обласної ради, 7 мандатів до Ужгородської, 11 – до Виноградівської, 4 – до Мукачівської, 27 – до Берегівської районних рад, 3 – до Виноградівської, 2 – до Мукачівської, 4 – до Чопської, 3 – до Тячівської, 8 – до Берегівської міських рад (всього 71 депутатський мандат). Демократична партія угорців України (ДПУУ) отримала 4 мандати до обласної ради, 5 – до Ужгородської, 6 – до Виноградівської, 25 – до Берегівської районних рад, 3 – до Тячівської та 6 – до Берегівської міських рад (всього 45 депутатських мандатів) [8, с. 290–294].

В своїх післявиборчих інтерв'ю лідери обох угорських партій відмітили, що угорці могли б мати у місцевих органах влади вдвічі більше представників. Для цього потрібно, що б угорське населення представляла одна партія. Це могло б дати можливість мати представників у ВР України. Але, ці партії підтримують основні політичні суперники в Угорщині – ФІДЕС та угорські соціалісти. Відтак у найближчому майбутньому об'єднання угорських партій не відбудеться. Лідери двох угорських партій І. Гайдош (ДПУУ) та М. Ковач (ПУУ – ТУКЗ) коментуючи причини антагонізму звинувачують у цьому один одного. Так, І. Гайдош каже, що М. Ковач виступає за закритість угорської громади від решти закарпатців та зловживає націоналістичною риторикою. М. Ковач своїх опонентів називає угорськомовними представниками влади, яка ніколи не підтримувала угорську громаду [10, с. 62].

На позачергових парламентських виборах 2007 року «КМКС» ПУУ надалі підтримувала виборчий блок «Наша Україна – Народна самооборона», який запропонував Міклошу Ковачу 99 місце у списку. На з'їзді ДПУУ делегати проголосували за підтримку соціалістів, за що представник від ДПУУ – Михайло Товт отримував 11-е місце у виборчому списку політичної партії.

Переважає більшість угорців Закарпатської області на парламентських виборах 2007 року проголосувала за блок «Наша Україна – Народна Самооборона». Отож, передвиборча кампанія «КМКС» ПУУ та авторитет Міклоша Ковача були більш ефективними, ніж ДПУУ та її лідера. Водночас, за результатами виборів блок Віктора Ющенко отримав тільки 76 місць, а СПУ не пододала виборчого бар'єру. Таким чином, угорці знову залишилися без представництва в парламенті України.

За результатами місцевих виборів 31 жовтня 2010 року до Закарпатської обласної ради VI скликання,

яка складається з 108 депутатів, з 8 партій які подолали прохідний бар'єр, дві угорські партії отримали тільки 7 депутатських місць, тобто набрали 35 810 голосів.

З двох угорських партій «КМКС» ПУУ у залученні голосів за партійними списками провела кращу роботу. Перевищивши 3% бар'єр, за партійними списками, мандати отримали Міклош Ковач, Ласло Брензович та Шандор Мілован. Список партії виборці підтримали 20 456 голосами. З її кандидатів до обласної ради в одномандатних округах ніхто не пройшов.

У той же час кандидати партії ДПУУ здобули переконливу перемогу в одномандатних округах. У місті обласного підпорядкування Берегово по виборчому округу №2 мандат отримав Габор Кінч, №17 Берегівського району – Чаба Петер, №18 – Іштван Медвідь, №23 Виноградівського району – Кароль Резеш.

У містах обласного підпорядкування та у районних органах самоврядування дві угорські партії мають загалом 82 депутата (ДПУУ – 49, а «КМКС» ПУУ – 33 мандати). У міських та в сільських депутатських корпусах ДПУУ має 523, а «КМКС» ПУУ 235 депутатів. Відбулося зростання кількості угорських депутатів у районних центрах, де переважно проживають угорці. З 69 населених пунктів, де переважно проживають угорці, сільськими головами було обрано 41 кандидата від ДПУУ. Тільки в 9 селах сільськими головами стали висуванці «КМКС» ПУУ [9; 12].

Не відбулося позитивних зрушень в напрямку забезпечення виборчих прав національних меншин і після прийняття нового закону про вибори ВР України від 17 листопада 2012 р. У новому законі відсутні спеціальні норми, які б дозволили представникам національних меншин мати депутатські мандати (квота місць, обов'язкове внесення представників національних меншин у списки партій, врахування компактності проживання національних меншин при формуванні виборчих округів тощо).

Слід відмітити, що напередодні виборів, 19–20 грудня 2011 року в Буданешті зібралася двохстороння українсько–угорська комісія. Вперше за її 18 річне існування Протокол засідання не був підписаний. Причиною стали два пункти протоколу на яких налягала угорська сторона. Перший – про створення на Закарпатті Притисянського адміністративного району з компактним проживанням угорців. Другий – забезпечення Україною умов для проходження у Верховну Раду представників угорської меншини. Як показали вибори вимоги угорської сторони не були враховані.

У січні 2012 року «КМКС» ПУУ звернулася до ЦВК України з проханням врахування інтересів багатотисячної угорської національної меншини Закарпатської області при визначенні меж виборчих округів. Міклош Ковач знову окреслив контури Притисянського району, в якому угорці становили б більшість населення і змогли повноцінно реалізувати свої права. В січні 2012 року питання про «угорський» виборчий округ розглядалось навіть на парламентській асамблеї Ради Європи. Депутат від угорської Християнсько–демократичної народної партії Ференц Калмар пропонував на розгляд цю проблему асамблеї. Завдяки співробітництву з депутатами Румунії, Молдавії та Угорщини вдалось прийняти вимоги до ЦВК України про те, щоб вона при формуванні виборчих округів враховувала інтересів меншин. Про

створення угорськомовного виборчого округу йшлося й на президентському рівні під час зустрічі прем'єр–міністра Угорщини Віктора Орбана Президентом України Віктором Януковичем.

У кінці квітня 2012 року ЦВК України оприлюднила список виборчих округів, де очікуваного «угорського» виборчого округу не було. Ужгородський район з м. Ужгород та з м. Чоп складав виборчий округ №68 (16,1% угорців), угорські села Мукачівського району, та північно–східна частина Берегівського району увійшла в 69–ий округ (17,8% угорців), до 73–го округу увійшов Виноградівський район, м. Берегово та Берегівський район (33,6% угорців). Прикметно, що навіть у 2002 році при змішаній виборчій системі в одномандатному окрузі №72 з центром у Берегові частка угорців була більше 50%. Таким чином, для угорців значно зменшились шанси просування свого кандидата у парламент.

Зрозуміло, що запропонувавши угорцям національний округ, Партія регіонів повинна була забезпечити подібні округи й для інших національних меншин України. Саме тому влада запропонувала компромісний варіант включення представника ДПУУ Іштвана Гайдоша до виборчого списку Партії регіонів, гарантувавши йому прохідне 74 місце. Це була своєрідна квота влади для національних меншин, адже румунський представник від Чернівецької області Іван Попеску отримав 73 місце у виборчому списку Партії регіонів.

Не був створений окремий угорський виборчий округ і на парламентських виборах 2014 р., хоча в статті 2 §18 розділу III Закону України «Про вибори народних депутатів України» сказано, що «межі одномандатних округів визначаються з урахуванням меж адміністративно–територіальних одиниць, інтересів членів територіальних громад та проживання на відповідній території національних меншин. Адміністративно–територіальні одиниці, на території яких компактно проживають окремі національні меншини та які межують між собою, повинні виходити до одного виборчого округу» [8, с. 333–334].

Центральна виборча комісія при утворенні виборчих округів на парламентських виборах 2014 р. проігнорувала дану норму закону, і, таким чином, угорці знову залишилися без власного виборчого округу. Для того щоб зняти напругу в середовищі угорської національної меншини до партійного списку ПП «Блок Петра Порошенка» був включений представник угорської спільноти В. Брензович, який і став народним депутатом України.

Окремо слід зупинитися на електоральних процесах в угорській національній меншині на місцевих виборах 2015 р. Перш за все, зміна влади в Україні в лютому 2014 р. призвела до змін і в середовищі закарпатських угорців. Лідером ПУУ став В. Брензович (колишній очільник М. Ковач відкрито виступав за автономію угорської меншини), а ДПУУ – Л. Зубанич (колишній очільник І. Гайдош підтримував Партію регіонів і був учасником Антимайдану).

У м. Берегові 5 вересня 2015 р. відбулася спільна конференція партійних організацій ДПУУ та ПУУ, на якій було затверджено підписану керівниками політичних сил Угоду про співпрацю на виборах до місцевих рад 2015 р. Було домовлено, що в Закарпатську обласну раду буде сформований один партійний список від ПУУ, до якого 50/50 ввійдуть і представники ДПУУ. У територіальні

громади нижчого рівня – районні та міські, будуть відбиратися особи, котрі мають найбільший авторитет в регіоні.

Рішення про співпрацю на виборах, яке було прийнято вперше за історію незалежної України, принесло свої позитивні результати. До обласної ради ПУУ отримала 9,44% голосів виборців і 8 депутатських мандатів. Крім того ПУУ отримала депутатські мандати у наступних радах: Берегівська районна – 12 мандатів, Виноградівська районна – 7, Мукачівська районна – 4, Ужгородська районна – 8, Чопська міська – 7, Хустська міська – 3, Ужгородська міська – 2, Мукачівська міська – 3.

ДПІУУ отримала за результатами виборів таку кількість депутатських мандатів: Берегівська районна – 7, Виноградівська районна – 4, Чопська міська – 12 [8, с. 349].

Висновки. Аналіз електоральної практики Закарпаття (насамперед, угорської національної меншини), дозволяє зробити наступні висновки. По–перше, задекларовані в конституційних засадах та законах України («Про політичні партії в Україні», «Про вибори народних депутатів України» та інших) виборчі права національних меншин не мають відповідних механізмів реалізації на практиці. По–друге, ефективна участь національних меншин у виборчих процесах, гарантія їх представництва інтересів у органах влади можлива лише за умови прийняття відповідних законів про вибори та політичні партії на зразок тих, які апробовані в політичній практиці ряду країн Європи. По–третє, виборча практика угорської меншини показує ефективність створення і функціонування політичних партій національних меншин на місцевому рівні. Після створення політичних партій, представники угорської меншини мають можливість мати своє представництво у місцевих органах влади. Представники інших національних меншин отримують депутатські мандати ситуативно. По–четверте, брак єдності двох угорських партій приводить до скорочення присутності угорців в органах самоврядування. Скориставшись протистоянням двох угорських партій, в угорських населених пунктах голоси виборців відбирають загальноукраїнські партії через привабливу фінансову підтримку та присутність в їх виборчих списках угорськомовних кандидатів.

Список використаних джерел

1. Варзар І. М. Из контекстів минулих літ: Вибране в концептуальних і меморіальних вимірах / І. Варзар. – К.: ФАДА ЛТД, 2003. – Кн.1: Держава і народ–етнос у політологічному дискурсі. – 592 с.
2. Гетьманчук М. Угорська національна меншина в Україні: правові засади політичної суб'єктності: Монографія / Гетьманчук М., Гришук В., Шипка Н. – Львів: ЛьвДУВС, 2008. – 408 с.
3. Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура / українськомовний варіант українсько–угорського видання / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець; [Редколегія: Ю. Остапеч, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар; Відп. за випуск М. Токар]. – Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2010. – 720 с.
4. Закарпаття в етнополітичному вимірі. – К.: ІПІЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2008. – 682 с.
5. Закон України «Про вибори народних депутатів України» (24.09.1997) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.Ua/1_doc2.nsf/link1/Z970541.html
6. Зан М. Угорці Закарпаття (епізод етнополітичних процесів поч. 90–х рр. XX ст.) / Михайло Зан // Сярпачіка–Карпачіка. Вип.18. Історія, політологія, культура: минуле і сучасне. – Ужгород: Приватна друкарня Романа Повча, 2002. – С.222–237.
7. Кодекс належної практики у виборчих справах. Керівні принципи та пояснювальна доповідь, ухвалені Венеціанською комісією на 52–й сесії (Венеція, 18–19 жовтня 2002 року), Європейська комісія за демократію через право, CDL–AD(2002)023rev [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.venice.coe.int/docs/2002/CDLAD\(2002\)023rev-ukr.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2002/CDLAD(2002)023rev-ukr.pdf)
8. Остапеч Ю. Закарпаття через призму політичних виборів: Монографія / Ю. Остапеч, М. Токар / Серія «Studia Regionalistika»; НДІ політичної регіоналістики; ДВНЗ «Ужгородський університет». – Ужгород: Видавництво «Карпати», 2009. – 408 с.
9. Остапеч Ю. Вплив місцевих виборів 2010 р. на еволюцію партійної системи України та структурування регіонального партійного простору (на прикладі Закарпатської області) // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія. – 2010. – Вип.15. – С.183–198.
10. Остапеч Ю. Угорська меншина Закарпаття: суспільно–політичний та культурний розвиток / Ю. Остапеч, І. Скиба // Актуальні питання законодавчого регулювання захисту прав національних меншин в Україні та шляхи їх реалізації в умовах полі етнічного регіону: аналіз, оцінки. – Матеріали круглого столу 21 грудня 2011 року, м. Ужгород – Ужгород, 2012. – С.39–51.
11. Тищенко Ю. Забезпечення ефективної участі у суспільному житті: електоральні процеси. Аналітичний огляд / Ю. Тищенко / Український незалежний центр політичних досліджень. – К., 2012. – 49 с.
12. Угорці у місцевих органах самоврядування та у виконавчій владі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uzhgorod.net.Ua/news/44979>

Reference

1. Varzar I. M. Iz kontekstiv mynulih lit: Vybrane v konceptual'nyh i memuarnyh vymirah / I. Varzar. – K.: FADA LTD, 2003. – Kn.1: Derzhava i narod–etnos u politologichnomu dyskursi. – 592 s.
2. Get'manchuk M. Ugors'ka nacional'na menshyna v Ukraini: pravovi zasady politychnoi' sub'jektivnosti: Monografija / Get'manchuk M., Gryshhuk V., Shypka N. – L'viv: L'vDUVS, 2008. – 408 s.
3. Zakarpattja 1919–2009 rokov: istorija, polityka, kul'tura / ukrain'nomovnyj variant ukrai'ns'ko–ugors'kogo vydannja / Pid red. M. Veshha, Ch. Fedynec'; [Redkolegija: Ju. Ostapec', R. Oficyns'kyj, L. Sorko, M. Tokar; Vidp. za vypusk M. Tokar]. – Uzhgorod: Poligrafcentr «Lira», 2010. – 720 s.
4. Zakarpattja v etnopolitychnomu vymiri. – K.: IPiEND imeni I. F. Kurasa NAN Ukraini, 2008. – 682 s.
5. Zakon Ukraini'ny «Pro vybory narodnyh deputativ Ukraini'ny» (24.09.1997) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://search.ligazakon.Ua/1_doc2.nsf/link1/Z970541.html
6. Zan M. Ugorci Zakarpattja (epizod etnopolitychnykh procesiv poch. 90–h rr. XX st.) / Myhajlo Zan // Carpatica–Karpatyka. Vyp.18. Istorija, politologija, kul'tura: mynule i suchasne. – Uzhgorod: Pryvatna drukarnja Romana Povcha, 2002. – S.222–237.
7. Kodeks nalezhnoi' praktyky u vyborchych spravah. Kerivni pryncypu ta pojasnjuval' na dopovid', uhvaleni Venecians'koju komisijeju na 52–j sesii' (Venecija, 18–19 zhovtnja 2002 roku), Jevropejs'ka komisija za demokratiju cherez pravo, CDL–AD(2002)023rev [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: [http://www.venice.coe.int/docs/2002/CDLAD\(2002\)023rev-ukr.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2002/CDLAD(2002)023rev-ukr.pdf)
8. Ostapec' Ju. Zakarpattja cherez pryzmu politychnykh vyboriv: Monografija / Ju. Ostapec', M. Tokar / Serija «Studia Regionalistika»; NDI politychnoi' regionalistyky; DVNZ «Uzhgorods'kyj universytet». – Uzhgorod: Vydavnytvo «Karpaty», 2009. – 408 s.
9. Ostapec' Ju. Vplyv miscevykh vyboriv 2010 r. na evoluciju partijnoi' systemy Ukraini'ny ta strukturuvannja regional'nogo partijnogo prostoru (na prykladi Zakarpats'koi' oblasti) // Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo nacional'nogo universytetu. Serija: Politologija. Sociologija. Filosofija. – 2010. – Vyp.15. – S.183–198.
10. Ostapec' Ju. Ugors'ka menshyna Zakarpattja: suspil'no–politychnyj ta kul'turnyj rozvytok / Ju. Ostapec', I. Skiba // Aktual'ni pytannja zakonodavchogo reguljuvannja zahystu prav nacional'nyh menshyn v Ukraini'ni ta shljahy i'h realizacii' v umovah poli etnchnogo regionu: analiz, ocinky. – Materialy kruglogo stolu 21 grudnja 2011 roku, m. Uzhgorod – Uzhgorod, 2012. – S.39–51.
11. Tyshhenko Ju. Zabezpechennja efektyvnoi' uchasti u suspil'nomu zhytiti: elektoral'ni procesy. Analitychnyj ogljad / Ju. Tyshhenko / Ukrain'ns'kyj nezalezhnyj centr politychnykh doslidzhen'. – K., 2012. – 49 s.
12. Ugorci u miscevykh organah samovrjaduvannja ta u vykonavchij vladi [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://uzhgorod.net.Ua/news/44979>

Ostapets Yu. O., PhD in political science, associate professor, dean of the social sciences faculty, Uzhhorod national university (Ukraine, Uzhhorod), yu.ostapets@gmail.com

Electoral behavior and representation in the government of the Hungarian community in Transcarpathia

This paper analyzes the participation in elections to the Verkhovna Rada of Ukraine and local government of representatives of the Hungarian minority in region.

Particular emphasis is placed on the study of local elections in 2006, 2010 and 2015, when took part two Hungarian parties: Party of Hungarians of Ukraine – KMKS and the Democratic Party of Hungarians of Ukraine.

It was concluded that the high political activity of the Hungarians compared with other ethnic minorities and a lack of unity among the Hungarian community. The lack of unity does not allow representatives of the Hungarian minority to obtain more substantial representation in local government.

Keywords: Transcarpathia, parliamentary elections, local elections, voting behavior, Hungarian national minority.

Остапец Ю. А., кандидат политических наук, доцент, декан факультета общественных наук, Ужгородский национальный университет (Украина, Ужгород), yu.ostapets@gmail.com

Электоральное поведение и представительство в органах власти венгерской общины Закарпатья

Анализируется участие в выборах в Верховную Раду Украины и органов местного самоуправления представителей венгерского национального меньшинства края. Особый акцент делается на исследовании местных выборов 2006, 2010, 2015 гг., поскольку в них принимали две венгерские партии: КМКС и ДПУУ.

Делается вывод о высокой политической активности представителей венгерской общины края по сравнению с представителями других национальных меньшинств и об отсутствии единства в среде самой венгерской меньшинства. Отсутствие единства не позволяет представителям венгерского меньшинства получить более весомое представительство в органах местного самоуправления.

Ключевые слова: Закарпатье, парламентские выборы, местные выборы, электоральное поведение, венгерская национальная меньшинства.

* * *

УДК 351:007

Руднева А. О.,
кандидат политических наук, ст. викладач кафедри політології, Запорізький національний університет (Україна, Запоріжжя), fisun2009@yandex.ua

ФАКТОРИ І МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Розглянуто проблему інформаційної безпеки держави на сучасному етапі розвитку в умовах розгортання інформаційної цивілізації. Виділено інформаційно-технічну й інформаційно-психологічну безпеку держави. Визначено, що інформаційна складова є одним із вагомих чинників забезпечення національної безпеки України в умовах втягнення у «гібридну війну». Окреслено методи інформаційної безпеки України в умовах існування збройного конфлікту, серед яких виділено: правові, організаційно-технічні, економічні, морально-етичні і психологічні, політичні, військові. Відповідно визначено внутрішньодержавні та зовнішньодержавні фактори, що впливають на стан безпеки в інформаційному просторі і ефективність застосування вищезазначених методів. Особливу увагу приділено засобам масової інформації, що є діючим інструментом протидії інформаційній агресії, деструктивним впливам, маніпуляціям. Важливу роль у інформаційному захисті відіграє імідж держави.

Ключові слова: інформаційна безпека, інформаційна політика, збройний конфлікт, інформаційна війна, фактори і методи інформаційної безпеки.

В умовах розгортання глобального інформаційного суспільства сучасності зазнає трансформації політична сфера кожної окремої держави, а разом з тим і вся система міжнародних стосунків і відносин. Сучасний стан політичної, економічної, соціальної реальності та національної безпеки України можна охарактеризувати як довгострокове втягнення у «гібридну війну» із Східним сусідом. Зазначена боротьба має свою метою задоволення не тільки територіальних чи військових амбіцій, а й завоювання інформаційної переваги і домінування у інформаційно-політичному просторі, боротьбу за вплив

на свідомість громадян власного суспільства і населення іншої сторони, за прихильність світової спільноти, можливість культивувати власні цінності і норми тощо. ХХІ століття наглядно показало, що «традиційна» війна між державами поступилася місцем інформаційному протистоянню майже всіх акторів геополітичного простору.

Найцікавішим фактом у зазначених трансформаціях є те, що інформаційна війна не має кінця, вона може використовувати різноманітні механізми і засоби впливу, у неї втягнуті свідомо чи несвідомо всі держави, суспільства і кожна людина зокрема. У даних умовах актуалізується роль держави у захисті власного населення, національних інтересів та інформаційних ресурсів, проведення відповідальної інформаційної політики і забезпечення інформаційної безпеки на рівні держави, суспільства та особи. Крім того, реалізація Україною стратегічного курсу щодо європейської інтеграції передбачає здатність самостійно вибудувати систему національної безпеки загалом і особливо її інформаційної складової.

Проблемам інформаційної безпеки присвячена значна кількість робіт відомих дослідників, а саме: В. Бондаренка, Б. Кормича, В. Ліпкана, О. Литвиненка, В. Остроухова, В. Петрика, С. Расторгуєва, О. Степка, О. Юдіна та інших. Феномен інформаційного протистояння і війни глибоко досліджений у роботах С. Бухаріна, М. Волковського, А. Манойла, І. Панаріна, В. Прокоф'єва, Сунь-Цзи, В. Циганова та інших. Однак питання щодо визначення факторів і методів забезпечення національної безпеки в інформаційному просторі залишається відкритим, особливо на тлі розгортання глобальної інформаційної війни.

Відповідно метою даної статті є визначення методів і факторів забезпечення інформаційної безпеки України, які особливо актуалізуються в умовах сучасного збройного конфлікту.

Інформаційна безпека є комплексним поняттям, яке має складну структуру. Доволі вичерпне визначення інформаційної безпеки надає В. Ліпкан: «це складова національної безпеки, процес управління загрозами та небезпеками, державними і недержавними інституціями, окремими громадянами, за якого забезпечується інформаційний суверенітет України; вдосконалення державного регулювання розвитку інформаційної сфери, впровадження новітніх технологій у цій сфері, наповнення внутрішнього та світового інформаційного простору достовірною інформацією про Україну; активне залучення засобів масової інформації до боротьби з корупцією, зловживанням службовим становищем, іншими явищами, які загрожують національній безпеці України; неухильне дотримання конституційного права громадян на свободу слова доступу до інформації ... життя комплексних заходів щодо захисту національного інформаційного простору та протидії монополізації інформаційної сфери України» [4, с. 21]. До наведеного визначення, на нашу думку, варто додати інформаційно-психологічний захист свідомості і підсвідомості громадян, гармонійний розвиток інформаційного суспільства у державі, досягнення балансу між вільним обміном інформацією і забрудненням інформаційного простору; контр та превентивні заходи відносно інформаційних провокацій. Інформаційна безпека на сьогоднішній день є запорукою демократизації політичної системи.